

שובתי הן

מטרתנו: להאיר ענין מבקשי ה', לסייע ליבנם בעסק פנימיות תורת החסידות
במושגת רבינו הבעל שם טוב ותלמידיו הקדושים
ולדעת את המעשה אשר יעשו לקיים מצוות ה' באופן הראוי ובכונה נכונה

חן החסידות

ביאור מאמר אחד מספרי חסידות
עם הקדמות וכללים מספרי שפתי חן, וביאור משולב

ספר השבוע:

אהבת שלום (קאטוב, ד"ה להבין התייחסות)

הקדמות וכללים

(א) העלאת ניצוצין: כל עבודתנו בעולם הזה בתורה ומצוות
הם לברר ניצוצי קדושה שנפלו במקום השבירה ונתלבשו
בקליפות, ועל ידי עבודת בני ישראל מתעלים הניצוצות
וחוזרים למקור שורשם בקדושה.^(*)

(ב) שני סוגי בירורים: יש שני סוגי בירורי ניצוצות שנפלו: א) אבידה מדעת: הש"ת הוציא מתחילה אור הספירות בכלים שאינם מתוקנים, ולכן כשנכנס בהם האור לא יכלו לסבול האור הגדול ונשברו ונפלו למקום הקליפות עם כמה ניצוצי אור שנפלו עמם, וכל זה כדי שיתוהוה בעולם בחירה חפשית בין טוב ורע. ב) אבידה שלא מדעת: על ידי חטאי בני אדם רחמנא ליצלן חוזרים ונופלים ניצוצין חדשים או שכבר נתקנו, אל מקום הקליפות, וחובה על האדם לבררם ולתקנם, ונקרא 'אבידה שלא מדעת' כיון שלא היה מוכרח בדעתו של הש"ת שיעשה האדם כן.^(*)

(ג) חטא אדם הראשון: על ידי חטא אדם הראשון בעץ הדעת, ובהק"ל שנה שהיה פרוש מאשתו, נעשה פגם בספירת הדעת למעלה, ונפלו משם כמה ניצוצין ונשמות למקום הקליפות ונולדו מזה שדים ורוחות (עירובין י"ג), וכיון שכל נשמות ישראל עד ביאת המשיח היו כלולים באדם הראשון, נמצא שכולם נשתתפו באותו חטא, וצריכין כל ישראל לבררם ולתקנם. אבל עיקר התיקון עשו האבות הקדושים, ולכן יעקב אבינו שאצלו נגמר התיקון עבר עליו ק"ל שנים שהיו 'מעט ורעים', כנגד הק"ל שנה של אדם הראשון.^(*)

(ד) מילואי הוי"ה: שם הוי"ה הקדוש יכולים למלאות בארבעה אופנים, והם מאירים בארבעה חלקי המוחין, כדלהלן: שם ע"ב (במילוי יודין, כוה: יוד הי ויו ה), מאיר ב'חכמה'. שם ס"ג (במילוי וידין אלפין, כוה: יוד הי ואו ה), מאיר ב'בינה'. שם מ"ה (במילוי אלפין, כוה: יוד הא ואו הא), מאיר ב'עטרה דחסדים' שבדעת. שם כ"ן (במילוי הדין, כוה: יוד ה ויו ה), מאיר ב'עטרה דגבורות' שבדעת.^(*)

(ה) פנים ואחוריים: כל הארה המאיר על ידי אחד מן השמות הקדושים, יכול להאיר על ידי שני אופנים, דרך הפנים ודרך האחור, כדלהלן: א) פנים: כשהשם הוי"ה מאיר דרך הפנים, אז מאיר בהתגלות ובאופן רחמים, והשם מצטייר כפשוטו, כוה: י-ה-ו-ה. ב) אחוריים: בומן שרצון העליון הוא שלא להאיר להתחתונים אלא מה שצריך בהכרח כדי חיותם, אז מצטייר השם בדרך ריבוע כוה: י-ה-ו-ה, י-ה-ו-ה, ה-ו-ה-ו, ה-ו-ה-ו, שציוור הזה מרמז על האור שאינו חפץ להאיר למטה, רק חוזר ועולה למעלה אל המאציל, בראשונה עולה האות

חן המקור

א. מבואר בשפתי חן הכללי הקדמה ג עמ' לז-מו, וע"ע הקדמה ד עמ' סו. ב. מבואר בשפתי חן הכללי הקדמה ג עמ' מה-נג ושם באות י-ית', וכליות חן אות. ז. ג. מבואר בשפתי חן לפסח הקדמה ג ושם באות א-ב. ד. מבואר בשפתי חן הכללי הקדמה כג. ה. מבואר בשפתי חן לימים נוראים הקדמה ג עמ' נ. ו. מבואר בשפתי חן לימי בין המצרים הקדמה ד עמ' רכה-רכז ושם באות ד.

חן השבוע

מאמר התבוננות בענין הפרשה והזמן

צדיקים קרויים חיים

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, התורה הקדושה מספרת חיי יעקב אבינו בארץ מצרים שהיו רק שבע עשרה שנה, אבל חייו הנצחיים לא פסקו מעולם כי הוא חיי וקיים לעולמי עד ולנצח נצחים כמו שאמרו חכמינו ז"ל (תענית ה'): יעקב אבינו לא מת, ומקשה בגמרא וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא וכי בחנם ספדו אותו וחנטו את גופו וקברו אותו, ותיצרו מקרא אני דורש וכו'.

ושמעתי פעם מפי הגה"צ רבי יהודה זאב סג"ל זצ"ל ראש ישיבת מאנשעסטער, שהקשה דהרי הגמרא שואל קושיא חזקה מהמיצאות, שראו כל אחד ואחד שעשו לו לוייה גדולה, ורופאי מצריים חנטו את גופו הטהור באיזה משחה שזה היה דרכם לעשות עם המלכים שמתו, וגם קברו אותו במערת המכפלה, ואיך תוכל לומר שהוא חי, ועל זה מתרץ הגמרא שיש פסוק, אבל עדיין הקושיא במקומה עומדת הרי ראו שהוא מת, ורש"י פירש בלשון קדשו: "גדמה להם שמת, אבל חי היה".

ואמר אז (במדומה) בשם הגה"ק מבריסק זלה"ה, אז די תורה זאגט אז ער לעבט לעבט ער! איי דו זעהסט אנדערש, ס'דאכט זיך דיר! (אם התורה אמרה שהוא חי הרי הוא חי, ואם אתה רואה שאינו כן, הרי הטעות אצלך, העין שלך מטעה אותך), כי אין אמת כתורה, ואין בעל דמיון כ'עין האדם, האדם יראה רק לעינים, היינו החיצוניות, ואינו רואה פנימיות כל דבר, ואינו רואה את האמת שבכל דבר, והא ראייה שלכל אדם יש נשמה וגם גוף, הגוף הוא כ'אָקָך פֿוֹרַךְ וְכַתּוּלֵם יַעֲרֹף' כולו חיצוניות, היום כאן ומחר בקבר, וכיון שהוא חיצוני ועראי אינו רואה את הדברים חיצוניים ועראים, מה שאין כן הנשמה הקדושה חלק אלקי ממעל ממש היא פנימיות עצם אלקית נצחי חי וקיים, ולכן אין עין האדם רואה אותה, כי הם דברים נגדיים, וכן תורתנו הקדושה היא תורת אמת, קושטא קאי, פנימיות העולם, ומה שהתורה אמרה זה אמת ויצבי חי וקיים.

וכדאי להעתיק לשון הספר שפתי חן (הכללי הקדמה ז): "ואל יטעה האדם חס ושלום להעלות במחשבתו שהדברים כפשוטן שיש בהספירות גוונין גשמיים, שאפילו בזה העולם אין הגוון דבר ממש רק דבר המדומה לעין, ויכולין להחליף כל הגוונין כאשר מאירין עליו בנר לכדומה כידוע מחכמי הטבע, ויש אנשים שאינם יכולין לראות שום גוון, משום שהגוון הוא רק אחיות עינים, ומכל שכן דכל שכן בעולמות העליונים שהם כולם רחניים".

והנה אמרו חכמינו ז"ל צדיקים קרויים חיים ולעומתם הרשעים בחייהם קרויים מתים, כי כוונת 'חיים' אינו מי שנשם, רק מי שהוא דבוק בחיי החיים, דכשם שהש"ת

נעשה ונשמע היה איתערותא דלתא לקבלת התורה:

דרכו בקודש של רבינו המבחר בעל סידורו של שבת זה"ה לבאר כל ענין באר היטב, ובכל מקום שהוצרך להביא ענין חדש אפילו רק בקצה המזלג, מבארו באורך וברוחב בכל פרטיה, כדי שלא ישאר אפילו קצה אחד בלי ביאור הראוי, כי כל הסבר מסביב לענין מסייע להבנת הענין הנרצה ביותר בהירות.

והנה התחיל לבאר הטעם שהקדים השי"ת לצוות מצות שבת במרה עוד קודם קבלת התורה, ולא המתין בנתינתה עד שיגיעו להר סיני לקבלה ביחד עם כל התורה, כי על נתינת התורה הוצרך להמתין עד שיעשו בני ישראל איתערותא דלתא באמירת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע כי בלי זה אי אפשר להם לקבלה, כי כן רצה השי"ת שכל השפעה בעולם יהיה על ידי איתערותא דלתא, מה שאין כן מצות שבת אינו צריך לזה כי הוא קדוש מעצמו בלי איתערותא דלתא כי הוא דומה לבריאת העולם כנוצר לעיל שהיתה גם כן בלי איתערותא דלתא, לכן נתנה השי"ת בהזדמנות הראשונה שהיה שייך.

ובדרך אגב מבאר איך היתה האיתערותא באמירת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, ועומק כוונת אלו שתי התיבות, והנה השי"ת רצה לבחון את בני ישראל אם רוצים לקבל התורה מגודל אהבה וחיבה כדמיון הילד הצועק "אבי אבי" כשהאב מגיע הביתה, ותיכף קופץ אל אביו ומראה לו את כל מה שעשה, והאב משמח עצמו בפעולותיו הגם שאינו צריך לזה, כי זה הוא האות על 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך' שהבן אוהב אותו במאוד, או שרוצים לקבל התורה רק בשביל שיקבלו גדולה וכבוד ומתנות טובות.

ולכן אמר השי"ת לבני ישראל דברים מתוקים ונאים, שאם יקבלו את התורה יהיו מיוחסים, וְהִייתֶם לִי סֻגְלָה מִקֵּל הַעַמִּים, ויריב אתם להיות מְמַלְכֵת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, ורצה השי"ת לשמוע מהם אם המה חפצים להיות עם סגולה וממלכת כהנים, או רצונם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֵי אֱלֹקֵי חַפְצָתִי, ואין צריכין כלום בעד זה.

ואכן, בני ישראל צעקו ואמרו אל השי"ת: רבונו של עולם אין אנו רוצים בכל אלו הכבוד והגדולה, רק נַעֲשֶׂה אֲנִי רוצים לעשות אתערותא דלתא, ואחר כך וְנִשְׁמָע ממך את כל דברי התורה, דהיינו שמקודם אנו נותנים לך את הלב ואת הרצון החזק ואת הלב אש קודש, לעשות רצון השי"ת בלי שום חשבונות, ואחר כך נשמע איך לעשות את הכלים שנוכל לקיים רצון ה' ולמלא תשוקת הלב בעבודת ה'.

ספר הקדוש 'סידורו של שבת' על הסדר – עם תמצית הענין, הקדמות נחוצות והוספות, וביאור משולב
ספר סידורו של שבת (שורש הראשון ענף א - עלה י"ג)

ביאור משולב

תוכן הענין: השי"ת רצה לבחון את ישראל אם רוצים לקבל התורה כדי לקבל פרס או מאהבת ה'

לעשות רצונך אלקי חפצתי", ואותה התשובה השיבו כולם כאחה, יחד ממש כפה אחה, כמאמר הקרא וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם וַיַּחְדּוּ, כלומר שלא היה דבורם נחלק ומאוחר זה מזה, כדרך הרבים המשיבים, שקצת מהם עונים בדבר תיכף בהתלהבות ובחשק, ושאר העם נמשכין אחריהם כי האומר בלי חשק מתחיל איזה רגעים מאוחר מהאומר בהתלהבות, ורק כאשר שומע שכולם אומרים הוא נמשך לענות גם כן כמוהם, אף שאין רוצים בלבבם כל כך כן בשלימות כן הוא טבע הדברים, כשהרבה אנשים שומעים איהו שאלה, שאין תשובת האנשים בדרגה אחת, יש אנשים שנפשמם בווער לענין זה מאוד, הם צועקים התשובה עוד רגע קודם שסיים השואל את דבריו, כי הדיבורים כבר מונחים על שפתם, וצעקתם הוא כמו הפותח צינור המים שמתחיל תיכף לבוא בשפע, מה שאין כן שאר האנשים ממתנינים עוד רגע עד שיסיים את דברי שאלתו, וכל שכן מי שאינו רוצה כל כך בענין, רק הוא נמשך בעל כרחו אחר האחרים שאינו משיב עד ששומע שכולם ענו, ולכן אין שומעין את דבר התשובה ביחד.

אך כאן גבי קבלת התורה לא כן היה, שהרי הפסוק מעיד ויהן שם ישראל ודרשו חכמינו ז"ל על זה כולם כאיש אחד ובלב אחה ודעתם מוכן באהבה לקבלה היתה, ולכן ברגע ששאלם משה אם רוצים לקבלה ענו כולם פה אחד 'רצוננו רק כל אשר דבר ה' נעשה', בלי שום מחשבת חוץ ואין אנו רוצים לקבלת הגדולה והכבוד ולמנוח ולתועלת לנו, רק למען דבר ה' למען שמו באמת ובתמים.

וזה היה אתערותא דלתא שלהם באמת, שאמרו כן משוב לבבם ומאהבת הבורא יתברך בכלות נפשם לה' לבד, ועל אלו הדברים המתין השי"ת, כי זה הוא האיתערותא דלתא שרצה לקבל מהם, ואז נעשו מוכנים לקבל התורה.

עלה יג

כי הנה עיקר האתערותא דלתא שנעשה מדבריהם של בני ישראל באמירת 'נעשה ונשמע', הוא כאשר אומר:

שהנה הקב"ה צוה למשה מה לומר לבני ישראל ככפל הלשון, שאמר לו בה 'האמר' לְבִית יַעֲקֹב וְיִתְגַּדַּל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' שיש בו אמירה והגדה, וגם הרחיב הדיבור בהפלטת גדולתם באמרו וְהִייתֶם לִי סֻגְלָה מִקֵּל הַעַמִּים, ומְמַלְכֵת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, ולא תאמר שהרחיב הדיבור לנועם המליצה, שהרי מסיים אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ופירוש רש"י ז"ל 'לא פחות ולא יותר', ועל כרחך שמשא רבינו אמר הכל בדיוק עבור שהקב"ה הקפיד בלשונו שיאמר להם דוקא בזה הלשון, והטעם, כדי שישמעו שהתורה תהיה להם לכבוד גדול ותפארת בין העמים ויהיו כמו בן חביב האהוב על האב מכל הבנים, כי לִי כָּל הָאָרֶץ שכל אומות העולם שייכים להשי"ת, והמה יהיו הסגולה החביבה מכל וממלכת כהנים, ואמר להם כל זה לבוחנם בעין דרך הנסיון, כאילו בשביל גדולתם יקבלו את תורתו כדרך המשמש את הרב 'על מנת לקבל פרס', נמצא שהשי"ת אמר לישראל "שמעו נא בני חביבי, הנני רוצה ליתן לכם התורה, שעל ידה תהיו מיוחסים ומאושרים, ותקבלו גדולה וכבוד יותר מכל האומות שבעולם", ורצה לשמוע מהם אם יקבלו בשביל אהבת הגדלות או בשביל אהבת ה'.

אמנם ישראל עם קדושו מחמת רוב טוב לבבם ואהבת ה' והתורה, מאסו בכל הגדולות שהבטיח להם, ולא הטו אותם לזה, ואמרו 'רבונו של עולם, יישר כח על הגדלות של ממלכת כהנים', יישר כח על הגדלות של 'גוי קדוש', אבל אין אנו רוצים בכל אלה, רק

ביאור משולב

עיקר עבודת הברורים הוא בימות החול

תוכן הענין: בירידת יעקב למצרים נגמר תיקון חטא אדם הראשון, ואז היה יעקב כמי שנכנס בימות החול שעוסקים בברורים לשבת שאין בו בירורים

של אדם הראשון כמו קודם החטא, וכן ק"ל השנים שמי קודם צוואו למצרים תיקון ק"ל השנים של אדם הראשון (לקו"ת פ' שמות ד"ה ותרוא), והיה עוסק צניורין לצרר הטוב שפנל צהרע, ולזה היה לרין מלחמה גדולה עם הקליפות שרוצים ליינק מניצוצי הטוב שפנל בחלקם.

וזו היא צמינת ימי החול, כי בחול היא צמינת עץ הדעת טוב ורע' שאז העבודה בעולמות שלמטה שיש שם בחינת יע', ולרין מלחמה וצניורין העלות הטוב שפנל בהרע.

וזהו וַיִּפְרוּ וַיָּרְצוּ מֵאֵל, מֵאֵל הַסּוּמִים 'אדם' לרמוז שעכשיו בירידת יעקב למצרים כבר נגמר תיקון חטאו של

להבין המייחסות וסמיכות הפסוקים (מז מו כח) וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל אֶצְרָא מִצְרַיִם אֶצְרָא גִשְׁן וַאֲצָחוּ בְהָ וַיִּפְרוּ וַיָּרְצוּ מֵאֵל, וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם שָׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. גם יתבאר שינוי הלשונות, שמתחילה אמר וישב 'ישראל' ואחר כך אמר ויחי 'יעקב'.

יש לפרש על דרך זה, הדנה ידוע שיעקב אבינו עליו השלום היה גמר תיקון חטאו של אדם הראשון שהתחיל מאברהם אבינו, על דרך אמרס ז"ל (בבא מציעא פד) 'צופריי דיעקב מעין שופריי דאדם הראשון' לרמוז שאצל יעקב כבר נגמר תיקון חטאו של אדם הראשון עד שהאיר בו יופיו

אדם הראשון, וכמו כן 'מאד' צמינתריא מ"ה, ו'אחורייס' דשס מ"ה כזה: 'יוד, יוד-הא, יוד-הא-ואו, יוד-הא-ואו-ואו', שמשם נפלו הניצוצין בעת החטא של אדם הראשון צמינתריא ק"ל, ורומזו לק"ל השנים של אדם הראשון שתיקן יעקב אבינו ע"ה והיה עוסק צניורין, שכל זה הוא צמינת חול.

וזהו וַיִּחַי יַעֲקֹב, כי שם 'יעקב' מורה לחול, כמבואר אצלנו כמה פעמים (כמו שביארנו למעלה בהקדמות), אצלנו טו"ב השנים שמי צמינתריא היו צמינתריא 'טוב' הגנוז, צמינת 'שבת' שאז נעשה יחודא שלים ומתגלה מהשפעת החס"ד גם מספר טו"ב אשר היה גנוז בימות החול, וגם הוא צמינת 'שלוש' שאין צו צניורין ואין צריכין לערוך 'מלחמה' עם הקליפות, צמינת 'ישראל', כי שם 'ישראל' הוא צמינת 'שבת' שאז נעשה יחודא שלים כשה'תפארת' נקרא בשם 'ישראל' ולא 'יעקב', ולזה קראו הכתוב בכאן בשם 'ישראל', ואמרו: וַיִּשָּׁב יִשְׂרָאֵל אֶצְרָא מִצְרַיִם אֶצְרָא גִשְׁן, שנקרא בשם 'ישראל' כיון שעכשיו היה בבחינת שבת, ועל זה ממשך: וַיִּחַי יַעֲקֹב, שבהינתן יעקב נח וחי בשלום מן המלחמות עם הקליפות, כי כבר נגמר להתברר הניצוצין ונתקן החטא של אדם הראשון, ודו"ק.

חי וקים לעד ולנצח נצחים כן כל הדבוק בו הוא חי לעד ולנצח נצחים, נמצא שהצדיק שהעיקר אצלו הוא פנימיות נשמתו והוא דבוק בהש"ת אזי הוא חי אפילו כאשר גופו כבר אינו נושם, כי הנשמה תקבל גוף חדש כשתצטרך לזה, מה שאין כן הרשעים שעיקרם הוא הגוף שהוא דבר גשמי ועראי, הרי אינם דבוקים במקור החיים זה הש"ת, הם קרויים מתים אפילו כאשר הגוף עדיין נושם, חיייו אינו חיים אמתיים כי עוד מעט ואיננו, והוא דומה למאשין שנפסק ממקור העלעקטערי, שהגם שעדיין הוא פועל קצת מחמת הבעטערי שבו וכדומה, כבר קרוי מת כיון שבעצמו אין שום חיות ובעוד איזה זמן יופסק כל חיותו וימות לגמרי.

ויש להתבונן במאמר נפלא של הגמרא (ברכות יח.) על הפסוק (שמואל-ב כג כ) וַיִּנְהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי, והקשו אטו כולי עלמא בני מתי ניהו, אלא בן איש חי שאפילו במיתות קרוי חי, ותיארו חכמינו ז"ל גדלותו שבזכות זה נקרא חי, יש אומרים שבימות החורף בקור הקשה שיבר את הקרח שעל המים וטבל עצמו בתוך המים הקרים, ויש אומרים שבימות הקיץ בחום הקשה למד סוגיא עמוקה מאוד והחום לא הפריע לו כלום, הרי לן מזה שהתואר חי מקבלים כאשר עוסק בצרכי נשמתו בעבודת ה', והגוף אינו מפריע כלל לעבודתו בקודש, כי צדיק שכל עבודתו הוא בנשמתו בעסקי פנימיות אין לו שום מניעה מהחיצוניות ומהגוף, לכן הוא דבוק בחי החיים ונקרא חי, ולעומתו הרשע שכל פעולותיו הם רק בעסקי חיצוניות הרי הוא נפרד מחי החיים ונקרא מת.

אך יש לדעת, שיש בזה אלפים ורבות דרגות. יש דרגא עליונה מאוד, שהוא כל כולו דבוק בפנימיות 'מאה אחוז', ויש דרגא תחתונה מאוד מי שהוא כל כולו אחוז בחיצוניות, וביניהם יש רבבות מדרגות. הצדיקים הקדושים והטהורים היו דבוקים בהש"ת בשתי אופנים:

(א) כל רגע מכ"ד שעות היום בלי הפסק, ולדוגמא יש לציין מה שסיפר הרה"ק רבי יהודה מסטיטשינ זלה"ה, שקיבל מבית אבותיו על התנגותו של מן הרה"ק בעל ישמח משה זלה"ה שהיה דבוק כל כולו בהש"ת בכל רגע, וכשארע פעם שהבחין שאכן הפסיק מדביקותו הלך לטבול במקוה להתחיל דביקות חדשה, וכנדו הרה"ק רבי משה מראזודוב זלה"ה (חתן נכדו מן הייט לב זלה"ה) שעוד זכה לאכול 'קעסט' על שלחנו איזה זמן, הרי נראה לו מאוד זה למנהגו, אף הטבילה היה לו לטירחה יתירה, לכן בכל עת כשהבחין שהפסיק מהדביקות רחץ ידיו כמו בנטילת ידים לתפלה, ובנו הרה"ק רבי אברהם חיים מפלאנטש זלה"ה היה לו תמיד מוכן כלי גדול עם מים על שלחנו, ובכל עת שהפסיק מדביקותו אפילו רגע טבל את ידיו בכוס מים.

(ב) בדרגא עליונה של דביקות והתקשרות הכי שייך, שאינו רואה ואינו שומע ואינו מרגיש רק דביקות ה', עד כדי כך שמסופר בספר שבחי בעש"ט, שבחילת עבודתו של מן קודש קאדשים רבינו הבעל שם טוב זלה"ה לא היה יכול לדבר עם אנשים, כי לא שמע מה שהם מדברים מגודל הדביקות, ולא היה יכול להשיב לבני אדם דיבורים כראוי, והתלונן לפני רבו המובהק אחיה השילוני (שהיה מיוצא מצרים ורבו של אליהו הנביא, ולמד עם הבעש"ט בכל יום) שאינו יכול להתנהג כבן אדם כי מוחו טרוד בדביקות, עד שנתן לו רבו עצה שיאמר בכל יום קאפטיטל קי"ט שבתהלים עם עוד איזה קאפטיטל, ובזמן אז היה יכול לעשות שתיים ביחד, דיבר עם בני אדם בו במוח ששמחשתו היתה דבוקה כל כולו בהש"ת.

וכדאי לציין לשון קדשו של האגרת הקודש של הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זלה"ה (הנפד בסוף ספר נועם אלימלך) כאשר מתאר עבודת הצדיקים תלמידי הבעל שם טוב זלה"ה, מביא מה שאמר אביו (הרה"ק בעל נועם אלימלך זלה"ה) בזה הלשון: מה שאתה רואה אותם הצדיקים, עבודה שלהם בגולה הוא כטיפה מן הים נגד פנימיות שלהם, עי"ש באורך.

ובשתי הסוגים האלו יש עוד תחתיהם מיליוני מדרגות,

יש מי שהוא דבוק רק חלק קטן מהיום, וזה גם כן טוב, כי אפילו מי שהוא דבוק רק 'איין מינוט' של היום הרי לכל הפחות הוא קצת מקושר עם מקור החיים, כל שכן מי שהוא דבוק כל שעת התפלה ועשיית המצוות הרי הוא מקושר עם צינור רחב ביותר ויש בו הרבה חיים, וכן הוא באיכות הדביקות כמובן, כל משהו יותר דביקות בפנימיות הרי הצינור שלו המחברו עם חי החיים נפתח ביותר הרחבה, וממילא הוא יותר מנותק ונפרד מחיצוניות שהוא צד המיתה, כי זה לעומת זה עשה אלוקים.

וכל מי שמתנהג כמו 'ערליכער איד' שמחשבתו הוא תמיד עם הש"ת, ומחשבותיו הם תורה'דיג באופן פנימי, הרי הוא דבוק במקור החיים כפי דרגתו, ומי שכל חייו הוא חיצוניות'דיג, ואפילו עושה כל מה שצריך בקיום התורה והמצוות אבל רק "יוצא צו זיין", אזי הוא בבחינת מת כי הוא נפרד ממקור החיים.

והמבחן מי שרוצה לידע אם הוא חי, וכמה הוא דבוק בהש"ת, יבחין בעצמו כמה הוא קבוע בעניני עולם הזה, באיזה תוקף נוגעים לו עניני חיצוניות של עולם הזה, ביתו וצרכיו וקניניו הגשמיים, ובאיזה תוקף נוגע לו עניני נשמתו שהם תורה ותפלה וקיום המצוות, האם הוא דוחה קיום מצוה בעד דבר גשמי או להיפוך, וזה שאמרנו חכמינו ז"ל גבי בניהו בן יהוידע שהיה איש חי, כיון שהסיבות הגשמיים של קור וחום לא שלטו עליו כלל, ולא עכבו אותו כלל מלטבול במקוה וללמוד תורה, זאת אומרת שהיה דבוק בפנימיות מאה אחוז עד שהחיצוניות לא שלט עליו כלל, וזה שאמרנו יעקב אבינו לא מת שלא היה בו אפילו שמץ של מיתה, כי עיקר דבוק כל כולו בחיי החיים בכל עת ורגע, ואפילו בכל חייו הסוערים המלאים נסיונות וקישוים, רדיפות מעשיו ולבן ונסיון יוסף, ובסיבת הנסיונות לא היה לו שום סדר קבוע, ועם כל זה היה כל כולו בדביקות עילאה בהש"ת בכל רגע ורגע, ומזה ישפוט כל אדם כפי ערכו לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, והלואי שנוכה לאפס קצהו של חיי דביקות.

*

כלפי מה הדברים אמורים,

בשבוע זו ביום עשרה בטבת חל היומא דהילולא של מורינו הגאון הצדיק הנפלא רבי שמואל ב"ר אברהם משה קרויס זצ"ל, אשר זה שלש ושלשים שנה שכבר עלה לגנוי מרומים, אבל תורתו ושאיפת חייו ללמוד דרכי החסידות לכל דורש דורש נמקש, על פי שיטת לימודו להמחיש הדברים העמוקים בעבודת איש ישראלי מדי יום ביומו, זה חי וקיים באופן נפלא.

הוא הגבר שעליו יכולים לומר שהיה כולו דביקות, לא סוג דביקות של עינים עצומות, אך לא ולא, ודייקא להיפוך, הוא לא היה פרוש במעשיו מעניני עולם הזה, אדרבה, במוחו החריף היה יודע כל תהלוכי העולם באופן נפלא, ובכל עסק מעסקי העולם ידע היטב איך להסתדר, הוא בנה כמו ידיו בנין לתלמוד תורה ובה איהו מקואות טהרה כמו ידיו, כל מאשין שבא לידי הכיר היטב מבית ומבחוץ, אלא כל חייו היו באופן פנימי ולא חיצוני, ימי חייו היו שרשרת ארוכה של מסירת נפש לעשות רצון ה' באופן פנימי, עד שכמעט לא היה לו שום עסק חיצוני באופן קבוע, ברוב שנותיו לא היה לו אפילו בית לדור בו באופן קבוע, לא שום 'סיסטעם' ושום סדר על שום דבר.

ואפילו בזמנים שהיה מסודר במקום ובפרנסה היתה הפרנסה טפל ועבודתו לשמים עיקר, ולדוגמא ניקח עבודת הכנה שלו על כל שבת ושבת, שבכל שבוע ושבוע היה טרוד שלשת ימים שלימים יום וליילה מיום רביעי ואילך להכין את השבת, הלך בעצמו לברור ולקנות דגים והכינם בעצמו מהחל ועד כלה, וכאשר גר במקומות שלא היה נמצא לקנות דגים הלך בעצמו למקום גידול הדגים ובירר משם דגים גדולים לכבוד שבת קודש, וכן עשה בכל פרט ופרט מצרכי השבת, אפילו הפירות הלך בעצמו לחנות הפירות ולקח בידו הקדושה כל פרי ופרי וסיבכו

כמו שבודקין את האתרוג, לאות אם ראוי הוא להעלותו על שלחן השבת, וכן הלך בעצמו לקנות פרחים ושושנים והדסים ובייר הגאה ביותר, ובכל מקום מגורו אמר להסוחרים הגויים (בזמנים הללו לא היו עדיין יהודים שעסקו במסחר פרחים והדסים כל השנה), אני נותן לכם עצה הוגנת להצליח, תביאו בכל ערב שבת הדסים נאים למכירה, ואז תראו הצלחה, ובכן זכה להכניס ענין זה בתוך מגורי החרדים.

מקום התפלה הכין באופן היותר ראוי, ובכל דירה שהתיישב, ראשית כניסתו את הבית היתה לראות איזה חדר מיוחד לבית המדרש, שיוכלו להתפלל בה בהתלהבות ובקול רעש גדול כדרכו בקודש, ותמיד היה לו ספר תורה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ובכל עת נסיעותיו לא הניח את הספר תורה מידו כל אורך הדרך.

מקום הסעודה הכין בעצמו בהידור ובדקדוק גדול בכל פרטיה, הדליק בכל שבת חמשים ושתיים נירות כמספר שם ב"ן שעולה כמנין שבת (אות ה' של מנצפ"ך מחשבים שבע מאות כידוע), וגם בחיצוניות השתדל להאיר את חדר הסעודה ביותר אור ששייך, ובעד זה הביא נרות (לעלעקטעריק) המאירים ביותר, כי כל ריבוי אור מורה על ריבוי כח הקדושה כמבואר בספח"ק.

הכין בעצמו המאכלים לשבת קודש, ובשעת מעשה הראה איך בעת עירוב המאכלים נעשה המתקת הדינים (כי 'עירוב' אותיות ע"ב מנין חסה, רי"ו מנין גבורה, ועל ידי מערער את התבשילין לכבוד שבת נעשה המתקה), גם היה לו עבודה גדולה בעריכת קידושא רבא בשבת בבוקר שהשקיע בו כוחות עצומות, ובעצמו הכין קוגלן וטשאלענט בצחלת פנים (וכה בזה להציל קהלה שלימה בעיר מאנשטעטער, כאשר היהודות שלהם היתה בדרגא נמוכה ביותר, ובשעת הקידוש הטעימם מאכלי שבת קודש, והכניס בהם חביבת וחממת אור השבת, עד שבניהם נתהפכו להיות חסידים ואנשי מעשה), ובכל הזמן אמר בהתפעלות ובהתרגשות שיהיה לנו א דערהויבענער שבת, הפליא את התפלות בבית מדרשו שהם בגעשמאק ולעבעדיקייט ולעומתו לא פסק מלשבח את מאכלי שבת כמה המה טובים ומשובחים ביותר, עד שהיה נראה אצלו כל שבת כאילו יש רק שבת אחד בשית אלפי שני.

וכל אלו הענינים לא היו לו מן המוכן, וכמה פעמים השתמש במדת בטחוונו הגדול, שראה בזה אותות ומופתים איך הש"ת שולח ברכתו בכל עת באופן אחר, וגם הכלים כמו הנרות (לייכטער) לא היה לו מיוחדים, ובעד עשרה נרות השמן שהדליק בכל שבת לקח קערות וכוסות ממה שבא לידו, ובכל שבוע היה נראה כאילו זה הפעם ראשונה שעושה כן, כי לא היה לו שום סיסטעם ושום סדר קבוע.

ובזמן שהיה טרוד ראשו ורובו בפעולות מעשיות לשבת, היה עוסק בחלק הרוחני בלמדו כמה וכמה שעות עם אברכים או בחורים בספרי חסידות ואור החיים הקדוש, עד שגמר בכל שבוע ושבעה הספרים באר מים חיים, אוהב ישראל, אור לשמים, ועוד, גם למד בכל שבת בספר סידורי של שבת, וקודם החגים למד בספרי בני יששכר, ייטב פנים, וגם בספר שער הכוונות בכדי להבין ספרי חסידות, ועל פי הרוב למד כל ליל שישי כמעט עד הבוקר, בו בזמן שכל יום חמישי ויום שישי לא נח ולא שקט אף רגע אחד.

ומי יוכל לשער הכנותיו למועדים וזמנים, כמו על חג הפסח, יכלה הנייר לדבר מהפעולות שעשה, בנה בעצמו מצה בעקעריי מצוה מחול באופן ארעי בכמה וכמה פאטענטן, וסידר הכל בעצמו כחול מקנייתו עד עשיית השולחנות עד עשיית 'מאפע' לתת מקומות ישיבה לכל הסועדים הן האורחים החשובים והן אנשים פחותי הערך שהבין לשונם היטב, והן כל ילד קטן לכל אחד כיבד כאילו הוא האדם החשוב ביותר, ואחר כך ערך סדר בלהב אש קודש עד הבוקר (כמבואר באריכות בהקדמת שפתי חן לפסח).

ועוד בימי בחירתו כשזכה ליצוק מים על ידי רבו הגדול הרה"ק בעל אור פני ירושע מגאלאנטע זלה"ה, היתה כל מבטו על פנימיות ורוחניות, וחונן מעטק עבודתו בעצמו שסידר חבורת בחורים 'עובדים' שלמדו ספרי חסידות

ופנימיות, והשקיעו עבודה רבה בעבודת התפלה, עוד השקיעו חיות רבות לתהות על קנקנו של רבו לדלות מים עמוקים, ולגלות פנימיות העמוקה, עד שזכה להתקרב אל הקודש להיות משמשו הנאמן, כי הרה"ק מגאלאנטע לא רצה מעודו למנות בחור לשמשו באמרו שאינו רוצה שבעבורו יתבטל הבחור מלימוד השיעורים כסדרן, אכן רבינו היה הראשון (וגם האחרון) שהבטיח לרבו שיעמוד לבחן בכל שבוע ושבו על כל שיעורי הישיבה, ואז הסכים, ובהיותו סמוך אל הקודש זכה לקבל יסודותיו בקודש באופן שיטת לימוד החסידות באופן פנימי.

ושמעתי בשם הרב הגה"צ רבי קלנימוס אליעזר עקשטיין זלה"ה שלמד אתו ביחד בישיבת גאלאנטע, שרבינו זירזו ועוררו לחקור אחר מעשי רבם הגדול מגאלאנטע באמרו שהרבי מתחבא עצמו מאוד, וגילה לו כמה מסתורין של רבם איך שהיה דבוק בסודות התורה מכוסה מעין כל רואה, ושהוא נוהג על פי האר"י וכמנהגי החסידים בזמן שבאופן חיצוני הוא אשכנזי שער רב, ולדוגמא שבחול המועד היה לו תפילין מיוחדים אבל היו ריק מפרשיות, וכמה פעמים החזיק תחת הסידור גם את סידור האר"י מבלי שיוכלו להכיר בו, וביום טוב סוכות כשהתפלל לפני העמוד בנוסח אשכנז עשה הנענועים בנוסח החסידים בחכמה מבלי שיבחניו בו, ואכמ"ל. והגם שכמה מחבריו לא התבוננו בפנימיות העמוקה של רבם הגדול ולכן ראו רק חיצוניותו, אולם רבינו בהיותו כל כולו נשמה וכלו פנימיות היה לגלות ולפרסם אורו הגדול.

[גם אחר המלחמה כשהתדבק עצמו אל רביה"ק בעל דברי יואל מסאטמאר זלה"ה, הסתכל עליו בעין בוחנת, ומצא מרגליות נפלאות, והן סיפר לנו תלמידו החביב הרה"ג רבי לייבוש פריינד שליט"א (אריה בן תנה לפר"ש), שנמצא בידו ספר 'חידושי תורה' של רביה"ק מסאטמאר שבו למד רבינו ז"ל, ועל כל דיבור נסמן רשימות ומראה מקומות איך ענין זה מתאים על פי סוד].

וסיפר עוד הרב הנזכר זלה"ה, שרבינו גילה לחבריו שבכל ליל שבת בעת שבהורי הישיבה עוברים מול רבם לומר גוט שבת, אז רואה על פניו כל אחד מהבחורים כל מה שעשה באותו השבוע, ואם הבחור התנהג כהוגן מאיר לו בפנים שחוקות, ואם לאו הרי הוא עושה עצמו כמי שאינו רואהו, ולפעמים רחוקות גם מסתכל בפנים זוועפות, וזה סימן לא טוב על הבחור הלו, ופעם אחת היה שם בחור שלא התנהג כהוגן, ורבינו ידע ממנו ועורר את הבחור הזה ואמר לו הידיעת שבעברך לומר 'גוט שבת' יראה הרב על מצחך את כל מה שעשית בשבוע הזה, ואכן נתיירא הבחור, ובשבת הבא כאשר עבר הבחור הלו לומר 'גוט שבת' כיסה את מצחו עם הכובע שלא יוכל רבו לראות את מצחו, והרב לא אמר כלום גם לא 'גוט שבת', ובאותה שבת באמצע עריכת השלחן בליל שבת התחיל הרב לספר בשם הרה"ק החוזה מלובלין זלה"ה, שהיה רואה על מצח האנשים כל מה שעשו עד הנה, ופעם אחת היה איש אחד שהשמיט את כובעו עד עיניו כדי שלא יראה רבו את מצחו, אז אמר לו הרה"ק מלובלין מי שרואה את המצח יוכל לראות גם תחת הכובע, וכשסיפר זאת הרב מגאלאנטע באריכות הענין הביט בעין חודר על הבחור הלו, עד שפתאום נפל הבחור בחלשות, וסיים הרב הנוכר "כל הבחורים נתפלאו למה נפל פתאום בחלשות, הם לא ידעו אבל אני רובי שמואל ורבינו מגאלאנטע ידעו".

ונחזור אל התקופה שאחר המלחמה, כל משך ימי חייו משנת תש"ה עד עשרה בטבת שנת תשמ"ט כשנסתלק

לחיי העולם הבא, היה בבחינת גר אַנְכִי בְּאַרְץ שְׂגוּפָה וכליו היו מטולטלים תמיד אולם נשמתו היתה קבוע בכמסמרות חזקות בדביקות השי"ת, ולכן המטלטלין הנשמיים שלו היו בבחינת ארעי כל תקופה באופן אחר וכמה פעמים כל שבוע באופן אחר, אולם רוחניותו ופנימיותו היו חזקים וקבועים בלי שום שינוי כל דהוא, וכדאי להתבונן שבמשך אלו השנים היה איתן מושבו בכמה עיירות, והם: סעראדהעל, בודאפעסט, מאנטשעסטער, לאנדאן, וויליאמסבורג, לעיקוואוד, לאס אנדזשלעס, סיגעייט ניו יארק, האט ספרינגס קאלערפאניע, מאנסי, וברוב התקופות שהה על חודש אלול ותשרי בירושלים עיר הקודש, ובסוף ימיו היה בקרית יואל.

והנה כאשר מסתכלים בחיצוניותו היה לכל נסיעה סיבה אחרת, אכן כשמסתכלים בפנימיות רואין שהיה בבחינת על פי ה' יְחַנֵּנוּ וְעַל פִּי ה' יִשְׁעוּ, ולדוגמא כאשר העתיק מושבו מעיר לאנדאן בדחיפות הזמן סמוך ממש לחג הפסח, נסע לעיר וויליאמסבורג, ועל חג הפסח כבר ערך את הסדר עם שלשים אורחים [באותה שנה חתף אחד מהאורחים את ה'אפיקומן' וביקש על זש"ק, ולא רצה להבטיח, עד אחר הרבה הפצרות ובכיות הבטיח, ועוד באותה שנה נפקד].

ובאותה הקיץ שמע שיש ישוב יהודי חדש בעיר לעיקוואד ששם עדיין לא נמצא להשיג חלב ישראל ופת ישראל, ויש קישויים למשפחות התושבים החדשים להשיג, החליט יתכן שזה הוא הפקידו שהוטל עליו כעת מן השמים, ולא עברו יומיים מהחלטתו וכבר היה בעיר לעיקוואד, ושכר תיכף מאשין (הראק) גדול, ונסע בכל לילה אל עיר וויליאמסבורג וקנה שם דברים הנחוצים כמו לחם וחלב וכדומה, ועשה חבילות והניח אצל כל דלת ודלת של יהודיים, עם פתק (צטטעלע) שמהיום והלאה כבר יהיה להשיג כאן וכו', ואחר זמן כבר פתח בעצמו חנות פרטי בעיר, וככה עלה בידו ליכות את ישראל במאכלי כשרות מהודרים, וזה היה שמחתו הגדולה, גם הנהגת החנות היתה ביותר חסד ממשא ומתן, כי כל פעם שנכנס לשם ילד ממשפחת תלמיד חכם וידע ממצב עניות השורר בביתם, אזי החזיר יותר מעות מכמה שנתנו לו, וכמו כן החזיק בידי עניים בדרך כבוד, ובכל אותו העת היתה ביתו פתוח לרווחה עד שיצא השם בכל הסביבות שביתו הוא מקום של הכנסת אורחים בהנם.

וכדאי לספר שפעם אחת כאשר הוריד החבילות מהטראק והחזיק בידו שתי קופסאות עם חלב (שווערע מילך קעסטלעך), ופגע בו אחד ואמר לו "אה, רבי שמואל זה זמן רב שאני מתקשה באיזה דיבור בספר אור החיים הקדוש", והציע את שאלתו, ותיכף פתח את פיו בחכמה בביאור נאה ומסודר כשלחן הערוך, שארכה יותר מחצי שעה, ומגודל התעמקותו שכח להניח מידו את שתי הקופסאות.

ובהיותו בעיר לאנדאן, אירע פעם שנוהל בן זכר לאחד מבני העיר שהתפלל עמו בבית המדרש, וכאשר שאל רבינו את אבי הבן 'היכן יהיה הסעודת ברית', ענה לו האב שאינו עורך סעודה, כיון שאין לו מי שיערכנו (עדיין לא היה אז קעיסערער שיעשה זאת), אמר רבינו 'זה לא יתכן' והלך בעצמו לקנות קמח ואפה חלות, קנה דגים חיים כדרכו בקודש, וקנה בשר, וערך את הכל כמו ידיו, ולשמחתו לא היתה גבול שיהיה סעודת ברית כמנהג ישראל.

ובהיותו בעיר לאס אנדזשלעס היה איוה תקופה שעמל קשות להמציא חלב ישראל מהודר, ולכן נסע בעצמו כמה וכמה פעמים נסיעה ארוכה של קרוב לעשר שעות עד מקום החליבה, בכדי להיות בטוח בכשרות המאכלים

לתושבי העיר.

וכל זה היה מפני היותו דבוק כל כולו במצוות ה', וכל שאיפות החיים שלו היתה שבני ישראל יחיו א פנימיות'דיגע לעבן, חי ולא מת! ובכל מקום בואו בכל עת ובכל שעה הרביץ תורה וחסידות באופן גדול, והיה לו ברכה מאת ה' שאפילו אנשים פשוטים מאוד הבינו מה שאומר כפי ערך שכלם, כי בכח ההסבר שלו הלביש הענינים במלבושים ומשלים נאים ומתוקים בחרן זהב שהוצק על לשונו, והגם כי כמעט כולם לא הבינו עומק המושג אבל כולם הרגישו כאילו הם מבינים.

כאמור, היו הימים שלו מלאים עבודה להמציא טרף לביתו, מתחילה היה שו"ב בעיר מאנטשעסטער ובעיר לאנדאן, ובמשך השנים עסק עוד בכמה וכמה אומניות לא ראי זה כראי זה, ובכל זאת היו הלילות מוקדשים לשמים, ליל ששי למד כמעט כל הלילה עם תלמידים, ליל שבת ארכה שולחנו אשר לפני ה' כמה וכמה שעות, בשלש סעודות ישב כמה שעות בזמירות שירות ותשבחות, והיה תקופה אחת שלא היה לו עם מי לערוך שלש סעודות, כי בבית המדרש שהתפלל אז ישבו קבוצות ושוחחו בדברים של מה בכך, ובגודל להב אש השבת שבערה בקרבו לא סבל זאת, לכן התפלל שם מנחה וחזרו לביתו וניגן לעצמו כל הזמירות של שלש סעודות ועוד ניגוני דביקות משך כמה שעות. בקולי קולות עד שנשמע למרחוק, והגם שקיים בעצמו מיעוט שינה עם כל זה מעולם לא ראו אותו עיף ויגע, וכמו שסיפר כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א, שזכה ללמדו עמו זמן ומנים טובא, לילות שלימים עד אור הבוקר, ומעולם לא ראה עליו סימני עייפות (כמו געניצן וכדומה) כי בכל עת היתה בו רוח חיים א פרישיקייט און א לעבעדיגיקייט, ועל כגון דא אמרו חכמינו ז"ל 'צדיקים קרויים חיים'.

ואם עדיין לא נתברר לנו היטב שמי שהוא גר בארץ הזאת הוא קבוע בעולם הבא בעולם הנצח, די להתבונן בצדיק זה עצמו, שנסתלק בהיותו בן ס"ג שנים, כאשר לא הצליח להיות קבוע במקום מיוחד בעולם הזה, והיה נראה לכל שבהסתלקו נגמר לגמרי תקופה עילאה, כי נתייבש הצינור חס ושולם, ואותו חן וחסד של השפעה בלתי מוגבלת של אור תורת החסידות יסתיים לגמרי, אך לא כן הוא, כי צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, והזמין השי"ת המשכה ונצחיות לפעולותיו בקודש, עד שדרך לימודו ושיאפת חייו נתמלא באופן גדול למעלה מדרך הטבע, ותורתו נעשה קבוע בעולם, כמו שרואין כהיום איך נתקבלו אמריו באהבה וחיבה בכל החוגים של כל הכלל ישראל, בבחינת קושטא קאי, והיה כל מבקש ה' מקטן ועד גדול מהאנשים הפשוטים ביותר עד בני עליה ביותר, מן המקומות הנדחים ברחבי העולם עד המקומות הכי חשובים של שלומי אמוני ישראל, כולם כאחד מודים ומשבחים על פתיחת אוצרות התורה על ידי הספרים הללו, שנגרמו לפתיחת עיניהם ולבם של ישראל בתוך גלות השיעבוד שהנגזר נמצאים שמה, שנותן טעם לשבח להרגיש הפנימיות של כל מצוה, ושחיי איש ישראלי הוא חיים פנימיים ולא חיצוני, וכל החיצוניות הוא רק טפל, ורואין בחוש שזה האור הוא מוסיף והולך יותר ויותר בס"ד.

יעזור השי"ת שזכותו הגדול יגן עלינו, ובכוחו הגדול נזכה להיות מוסיף והולך להרבות הדעת ועבודת ה' בעולם, עדי נזכה שיקויים ומלאה הארץ דעה את ה', בביאת גואל צדק בב"א.

יוצא לאור ע"י
מכון שבתי חן
לקבל, לגיב, להעיר על הגיליון וכן לקבל
הגיליון על הפאסט נא להתקשר עם המכון
646-838-1822
gilyonsc@gmail.com

ברצונך לקבל הגיליון בכל
שבוע, ואין לך אפשרות לקבל
ער אימעייל, סדרנו בס"ד
שיוכלו לקבל גם על הפאסט.
נא להתקשר עם המערכת
646.838.1822

הגיליון מוקדש
לעילוי נשמת מורינו הגדול רבינו שמואל
ב"ר אברהם משה זלה"ה
שזכה להאיר עיני ישראל בדרתו הקדוש בספרי 'שפתי חן'
נלב"ע (יום המר עשרה בטבת שנת תשמ"ט ל"ק